

Речення. Просте речення. Головні і другорядні члени речення

Мета уроку

Поглибити знання з теми «Просте речення. Головні і другорядні члени речення»; удосконалювати вміння визначати граматичну основу речень; розвивати зв'язне мовлення, мислення, пам'ять; виховувати високу культуру мовлення

СИНТАКСИС –

РОЗДІЛ НАУКИ ПРО МОВУ,
ЩО ВИВЧАЄ БУДОВУ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ
ТА РЕЧЕНЬ

**Основною синтаксичною
одиницею є речення. Лише воно
здатне повною мірою
задовольнити різноманітні
потреби людського спілкування.
За допомогою речення формуємо,
виражаємо, й повідомляємо думку.**

Речення —
це слово, або кілька слів,
поєднаних між собою так,
що виражають закінчену думку.

Дружба з книгою – це свято.

- ◎ Слова в реченні пов'язуємо **за змістом і граматично.**
- ◎ Граматичний зв'язок здійснюємо за допомогою закінчень і службових слів.
- ◎ В усному мовленні на початок і кінець речення вказує відповідна **інтонація.**
- ◎ **На письмі в кінці речення ставимо крапку, знак питання, знак оклику або три крапки.**

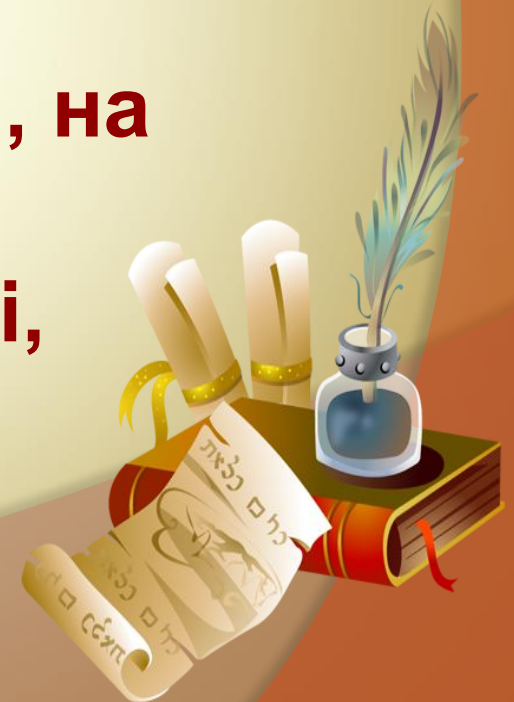
ВІДМІННІСТЬ РЕЧЕНЬ ВІД СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

	СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ	РЕЧЕННЯ
ЦЕ ОДИНИЦЯ	НОМІНАТИВНА (ОДИНИЦ НАЗИВАННЯ, ЯК І СЛОВО), ТОМУ ВХОДИТЬ У КОМУНІКАТИВНУ СИСТЕМУ ТІЛЬКИ ЧЕРЕЗ РЕЧЕННЯ	КОМУНІКАТИВНА (ОДИНИЦЯ СПІЛКУВАННЯ)
СКЛАД	МІНІМУМ ІЗ ДВОХ СЛІВ (МІСЯЧНА НІЧ, НАДВОРІ ТЕМНО)	РЕЧЕННЯМ МОЖЕ ВИСТУПАТИ Й ОДИН ПОВНОЗНАЧНИЙ КОМПОНЕНТ (НІЧ. ТЕМНО.)
ВКАЗУЄ НА...	ПРЕДМЕТ І ЙОГО ОЗНАКУ, ДІЮ І ОБ'ЄКТ, НА ЯКИЙ СПРЯМОВАНО ДІЮ, ДІЮ ТА ЇЇ ОЗНАКУ	ОЦІНКУ МОВЦЕМ ПОВІДОМЛЮВАНОВОГО (РЕАЛЬНЕ ЧИ БАЖАНЕ, НЕОБХІДНЕ), НА ЧАС
ВИРАЖАЄ	СКЛАДНЕ НАЙМЕНУВАННЯ, ПОШИРЕНУ НАЗВУ ПРЕДМЕТА, ДІЇ, ОЗНАКИ (КОНКРЕТНІШЕ, НІЖ СЛОВО)	ПОВІДОМЛЕННЯ, ЗАПИТАННЯ, СПОНУКАННЯ (МІСТИТЬ ЗАКІНЧЕНУ ДУМКУ)
ЗА СКЛАДОМ	МАЄ ГОЛОВНЕ І ЗАЛЕЖНЕ СЛОВО	МАЄ ГРАМАТИЧНУ ОСНОВУ (ПІДМЕТ ТА ПРИСУДОК, АБО (В ОДНОСКЛАДНОМУ РЕЧЕННІ) ТІЛЬКИ ПІДМЕТ ЧИ ТІЛЬКИ ПРИСУДОК)
ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ	ПІДРЯДНИМ ЗВ'ЯЗКОМ (КЕРУВАННЯ, ПРИЛЯГАННЯ, УЗГОДЖЕННЯ)	ПІДРЯДНИМ, СУРЯДНИМ ТА ІНШИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ
ЗА ІНТОНАЦІЄЮ	-	МАЄ ІНТОНАЦІЙНУ ТА СМИСЛОВУ ЗАВЕРШЕНІСТЬ

Творча робота

з поданих слів скласти речення

- Тоненька, заморозила, річку й озера, вранці, крига.
- Лісові, з радістю, шуби, снігові, пухнасті, ялинки, одягли.
- Мороз, візерунки, пензлем, на вікнах, намалював.
- Сніжинки, зимову, легенькі, пісеньку, співають.

Перевір себе

- ❑ Вранці тоненька крига заморозила річку й озера.
- ❑ Пухнасті лісові ялинки з радістю одягли снігові шуби.
- ❑ Мороз пензлем намалював візерунки на вікнах.
- ❑ Легенькі сніжинки співають зимову пісеньку.

Граматичну основу речення складають головні члени речення (підмет і присудок) або один головний член речення.

Другорядні члени речення (означення, обставина, додаток) утворюють групу підмета і групу присудка.

Наприклад:

У сонливій ранковій імлі озветься відлуння тривожне.

ГОЛОВНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

(ГРАМАТИЧНА ОСНОВА - ГО)

ПІДМЕТ

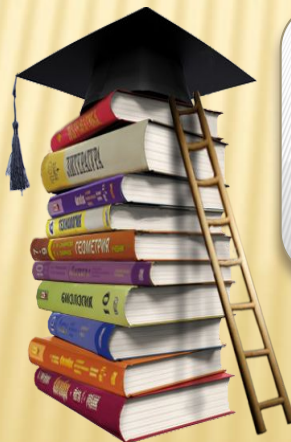
ПРИСУДОК

ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

ДОДАТОК

ОЗНАЧЕННЯ

ОБСТАВИНА

Підмет і присудок

Підмет – головний член речення, що означає предмет, про який розповідається, і відповідає на питання хто? або що?

Присудок – другорядний член речення, який характеризує підмет, означає його дію, і відповідає на питання що робить?

Записати речення, визначити підмет і присудок

- Наступають веселі Різдвяні свята.
- Всі діти чекають їх з нетерпінням.
- Вони вчаться колядувати.
- Батьки готують дітям святкові подарунки.

ВИДИ РЕЧЕНЬ

ЗА МЕТОЮ ВИСЛОВЛЮВАННЯ

РОЗПОВІДНЕ

СПОНУКАЛЬНЕ

ПИТАЛЬНЕ

ОКЛИЧНЕ

ЗА ЕМОЦІЙНИМ ЗАБАРВЛЕННЯМ

НЕОКЛИЧНЕ

ВИДИ РЕЧЕНЬ

ЗА БУДОВОЮ

**ЗА СКЛАДОМ
ГРАМАТИЧНОЇ ОСНОВИ**

ПРОСТІ

СКЛАДНІ

ОДНОСКЛАДНІ

ДВОСКЛАДНІ

**ГРАМАТИЧНА ОСНОВА (ГО) =
ПІДМЕТ+ПРИСУДОК**

ВИДИ РЕЧЕНЬ

ЗА НАЯВНІСТЮ ЧИ
ВІДСУТНІСТЮ
ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

ПОШИРЕНЕ

НЕПОШИРЕНЕ

ЗА НАЯВНІСТЮ ЧИ ВІДСУТНІСТЮ
ПРОПУЩЕНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

ПОВНЕ

НЕПОВНЕ

ВИДИ РЕЧЕНЬ

УСКЛАДНЕНІ

ЗА НАЯВНІСТЮ
ЧИ ВІДСУТНІСТЮ
УСКЛАДНЮЮЧИХ
КОНСТРУКЦІЙ

НЕУСКЛАДНЕНІ